

November 2006

Statskontorets utvärdering av Arbetslivsinstitutet

Ulf Sandström

Förra året påbörjades en utredning om Arbetslivsinstitutet (ALI) i Statskontorets regi. En grupp professorer utvärderade genom att på klassiskt sätt granska den utförda forskningen. Men professorerna kunde inte läsa in sig på all forskning som institutet hade framställt. Ett urval skulle göras och Statskontoret begärde in ett stort material från ALI. De skickade in flera hundra vetenskapliga artiklar och rapporter. Statskontoret valde sedan ut 35 av dessa och skickade vidare till professorsgruppen.

Normalt brukar de som blir utvärderade uppmanas att skicka in sina bästa uppsatser. Så gjorde man inte i det här fallet. Statskontoret gjorde klart för Arbetslivsinstitutet att det lilla urvalet inte behövde vara representativt eftersom det som inte täcktes skulle komma med i ett parallellt projekt som gjorde en bibliometrisk undersökning av institutets alla artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Bibliometri svarar på frågan: Hur mycket internationell uppmärksamhet, hur många citeringar, får institutets artiklar? Projektet undersökte också hur ALI publicerar i svenska publiceringskanaler. Allt som ALIs forskare publicerade under åttaårsperioden 1998-2005 klassificerades i det bibliometriska projektet.

När ALI fick motta listan på 35 publikationer ställde de sig frågande till urvalet. Men de lugnades av Statskontorets handläggare: "Det bör betonas att peer-granskningen är en av de många metoder vi använder, och att inriktningar/forskning som eventuellt faller mellan stolarna i peer-granskningen kommer att belysas i den bibliometriska analysen." (e-post från Statskontoret till Gunnar Aronsson den 10 april 2006).

Publiceringskanal	Bibliometri	Statskontoret
Internationella tidskrifter (ISI)	31	3
Internationella tidskrifter (ej ISI)	3	3
Konferensbidrag	–	6
Artiklar i svenska tidskrifter	13	6
Redigerade böcker	2	0
Böcker	5	3
Kapitel i bok	16	3
Egna rapportserier och motsv.	30	69
Övrigt	–	9
TOTALT	100	100

Är de 35 uppsatserna representativa för ALIs forskning? Jag vill hävda att så inte är fallet. Ovanstående tabell jämför Statskontorets urval med materialet från den bibliometriska undersökningen. Tabellen visar procent av antalet publikationer. Den grundas på CV och publikationslista från alla forskarasistenter, forskare och professorer under perioden.

Handläggarna på Statskontoret har kraftig överrepresentation för material på svenska och i ALIs egna rapportserier i sitt urval. I ALIs produktion utgör rapporter ungefär 30 procent men i Statskontorets urval är denna kategori närmare 70 procent. Internationella artiklar lyser med sin frånvaro i urvalet. Slutsatsen är att urvalet till peer-granskningen är skevt.

Genom att sätta upp ett kriterium som innebar att minst hälften av författarna till en artikel eller uppsats skulle vara från ALI kunde man ta bort merparten av de vetenskapliga artiklarna i internationella tidskrifter. Eftersom det i naturvetenskaplig och medicinsk forskning är vanligt med samförfattade artiklar blir den absurda konsekvensen att inga artiklar kommer med. ALIs forskare samarbetar med kolleger runt om i världen. I genomsnitt är det 4,4 författare på institutets 375 artiklar. Enligt regeringens instruktion skall ALI samverka med universiteten. Samförfattarskap är det kanske bästa sättet att göra det. Men dessa artiklar ansågs inte representativa. Endast en (1) vetenskaplig artikel är med i urvalet.

Istället för vetenskapliga artiklar har Statskontoret valt ut ett i utvärderingar ovanligt material av populariserade tidningar, webbsidor och konferensbidrag. Under förevändning av att också utvärdera institutets

tvärvetenskapliga prestationer togs detta märkliga material med. Och professorerna reagerade inte!

Professorerna, som tror sig ha ett representativt urval, uttalar sig om den vetenskapliga kvaliteten på verksamheten bevisligen utan att ha tillgång till ett relevant underlag. De drar dessutom slutsatser utifrån detta sitt skeva urval. Bland annat efterlyser man fler internationella artiklar från institutet (sic!).

Dessa ogrundade slutsatser har nu visat sig användas i ett sammanhang som medför att en viktig forskning riskerar att raderas ut från kartan.

För ett par veckor sedan beslutade regeringen att föreslå riksdagen att lägga ned Arbetslivsinstitutet. Därmed stoppades också Statskontorets utvärdering. Genom en läcka har DN (3/11) kunnat publicera professorsrapporten och dragit vittgående slutsatser av denna. Däremot har resultaten av den bibliometriska undersökningen inte uppmärksamats i samma utsträckning (rapporten är tillgänglig på www.forskningspolitik.se/studier.asp).

För övrigt är den bedömning utvärderarna gör av tvärvetenskapligheten också undermålig. Statskontoret refererar flitigt till rapporten *Tvärvetenskap – en analys* (2005) (kan beställas eller laddas ned från <http://www.vr.se/> samt www.forskningspolitik.se), som bland annat konstaterar att tvärvetenskap är ett process- och inte ett produktbegrepp. Innebörden av detta är att man svårligen kan avläsa tvärvetenskap genom att se på enskilda uppsatser (produkter). Ändå använder såväl handläggare som professorer ett produktperspektiv på frågan. För att svara på frågan om tvärvetenskap skulle man behöva genomföra en rad olika undersökningar och sedan väga samman resultaten. Ett sätt är att, som gjordes i den bibliometriska undersökningen, undersöka i vilka tidskrifter resultaten publiceras. Man kan också se närmare på sammansättning av kompetenser i forskargrupperna.

Fråga till professorsgruppen: Möjligen förklaras era misstag av Statskontorets tillvägagångssätt. Har ni blivit förda bakom ljuset? I så fall finns anledning att korrigera misstaget.

Fråga till Statskontoret: Utredningen var inte färdig när den lades ned. Material har läckt ut: Vad har detta material för status? Varför fick inte ALI ge synpunkter på urvalet?

Ulf Sandström, docent och forskare vid temainstitutionen, Linköpings universitet